

فصلنامه مطالعات زبان و ترجمه (دانشکده ادبیات و علوم انسانی)، علمی - پژوهشی، شماره سوم، پاییز ۱۳۹۱

بازخورد دانشجویان مترجمی انگلیسی درباره رویکردهای مدرسان ترجمه در ارزیابی کیفیت ترجمه

آیناز سامیر (کارشناس ارشد مترجمی زبان انگلیسی، دانشگاه فردوسی مشهد، نویسنده مسئول)

aynazsamir@yahoo.com

مسعود خوش سلیقه (استادیار مطالعات ترجمه، دانشگاه فردوسی مشهد)

khoshsaligheh@um.ac.ir

چکیده

برای یافتن و معرفی معیارهای ارزیابی کیفیت ترجمه مدرسان ترجمه براساس نظر دانشجویان در دانشگاه‌های ایران، در پژوهشی توصیفی تلاش شد تا نظرها، اظهارات، و بازخورد دانشجویان در مقابل رویکردهای ارزیابی مدرسان ترجمه بررسی شود. این پژوهش با برگزاری چهار مصاحبه گروهی و با نمونه‌ای کیفی شامل دانشجویان مقاطع کارشناسی و کارشناسی ارشد رشته مترجمی زبان انگلیسی انجام شد. با تحلیل داده‌های به دست آمده از مصاحبه‌های گروهی، نظرها و بازخورد دانشجویان بررسی شد و سپس، میزان تفاوت و شباهت رویکرد مدرسان ترجمه ایران با مدل‌ها و رویکردهای ارزیابی که نظریه پردازان بین‌المللی ارزیابی ترجمه ارائه کرده‌اند، بررسی گردید. یافته‌های حاصل از مصاحبه گروهی با دانشجویان رشته مترجمی زبان انگلیسی، برطبق شیوه تحلیل داده‌های کیفی نظریه داده‌بنیاد، کدگذاری و تحلیل شدند. یافته‌های حاصل نشان داد براساس اظهارات دانشجویان، رویکرد مدرسان ترجمه ایرانی تا حد زیادی با معیارهای ارزیابی کیفیت ترجمه که نظریه پردازان بین‌المللی ارزیابی کیفیت ترجمه معرفی کرده‌اند، مطابقت می‌کند.

کلیدواژه‌ها: ارزیابی کیفیت ترجمه، بازخورد دانشجویان رشته مترجمی زبان انگلیسی، ایران.

۱. مقدمه

با گسترش حوزه مطالعات ترجمه و ارائه رویکردهای بسیار در این حوزه، یکی از نیازهای مهم مدرسان ترجمه، دانشجویان و محققان حوزه مطالعات ترجمه، بررسی معیارها و رویکردهای ارزیابی

ترجمه است. ارزیابی کیفیت ترجمه^۱ در محیط آموزشی دانشگاه‌های ترجمه یکی از موضوعات مهم محسوب می‌شود (رضوانی، ۲۰۱۰). این، درحالی است که به اعتقاد رضوانی (۲۰۱۰) ارزیابی کیفیت ترجمه جایگاه مشخص و معینی در حوزه مطالعات ترجمه، پژوهش و تدریس ترجمه ندارد و دارای ارزش کافی نیست. افزون‌براین، دیدگاه‌های متفاوتی نسبت به ارزیابی ترجمه وجود دارد که در نتیجه آن معیارهایی که برای ارزیابی کیفیت ترجمه ارائه شده، متفاوت است؛ به این دلیل که هر کدام توجه‌شان به جنبه‌ای از فرایند ارزیابی است. علاوه‌براین، به دلیل کلی‌گویی‌هایی که نظریه‌پردازان این حوزه در مدل و نظریه‌های ارزیابی کیفیت ترجمه ارائه داده‌اند، امکان اعمال سلیقه ارزیاب و شخصی‌شدن معیارهای ارزیابی را به وجود آورده است که نارضایتی دانشجویان مترجمی را به همراه داشته است. دانشجو با آگاهی از معیارهای مدرسان ترجمه می‌تواند متوجه شود که در آزمون ترجمه، از نظر مدرس چه معیاری در الویت قرار داد و ترجمه آن‌ها براساس چه معیار و رویکردی ارزیابی می‌شود. در پژوهش حاضر تلاش بر این است تا از یک سو، نظرات و دیدگاه‌های دانشجویان درباره رویکردهای مدرسان ترجمه در مقطع کارشناسی و کارشناسی ارشد بررسی شود. از سویی دیگر، بررسی گردد که براساس نظر و بازخورد دانشجویان، رویکردهای مدرسان ترجمه با رویکردها و مدل‌های ارزیابی‌ای که نظریه‌پردازان بین‌المللی ارزیابی کیفیت ترجمه معرفی کرده‌اند، تا چه اندازه شباهت یا تفاوت دارد.

۲. پیشینه و چارچوب نظری تحقیق

به اعتقاد بسیاری از جمله رضوانی و احمدیان (۱۳۹۰)، به ارزیابی کیفیت ترجمه در بستر تدریس ترجمه توجه کافی نشده است. همچنین، فقهی و نصیری (۱۳۸۹) معتقداند که قواعد ارزیابی ترجمه در مراحل ابتدایی علمی شدن قرار دارند و در این زمینه موفقیت‌های چشمگیر و قاطعی حاصل نشده است. به گفته ایشان:

از آن جهت که نظرات متفاوتی برای فرایند ترجمه وجود دارد، سبب گشته که این فرایند تابع قواعد غیرقابل انعطاف و حتمی نباشد. از این رو بدون توجه به متغیرهای متعددی که هر بار با درجات مختلفی ظاهر می‌شوند، ارزیابی کیفیت ترجمه هم ممکن نیست. البته در میان این متغیرها تعداد قابل توجهی متغیر کلی و تکرارپذیر وجود دارد که با شناسایی درست و در نظر داشتن آن‌ها می‌توان به ارزیابی نسبی ترجمه‌ها پرداخت. (فقهی و نصیری، ۱۳۸۹. ص. ۷۲)

باین‌حال، اهمیت ارزیابی کیفیت ترجمه مورد توجه مدرسان ترجمه، محققان و دانشجویان ترجمه است. به اعتقاد هونینگ (۱۹۹۸) دانشجویان ترجمه از طریق ارزیابی کیفیت ترجمه، متوجه پیشرفت کیفیت ترجمه‌شان می‌شوند. به نظر وی، ارزیابی کیفیت ترجمه کارکردهایی دارد؛ به این ترتیب که سبب افزایش یا کاهش علاقه دانشجویان به ترجمه می‌گردد. از این منظر، ارزیابی کیفیت ترجمه برای مدرسان ترجمه نیز حائز اهمیت است؛ زیرا، یا سبب افزایش اقتدار مدرس می‌شود یا سبب تنزل قدرت او می‌گردد. ارزیابی ترجمه و مترجم، زمینه مناسبی فراهم می‌آورد تا رقابت مثبت در جهت بهبود کیفیت ترجمه بیشتر شود؛ در ترجمه روند صعودی به وجود آید و در نهایت، ترجمه‌هایی با کیفیت عالی داشته باشیم (رشیدی و فرزانه، ۱۳۸۹).

در نقشه هولمز (۱۹۸۷)، ارزیابی کیفیت ترجمه در شاخه کاربردی مطالعات ترجمه است و شامل ارزیابی ترجمه دانشجویان می‌شود. بنا به گفته ویلیامز (۲۰۰۱) ارزیابی کیفیت ترجمه به دو دسته ارزیابی کمی و ارزیابی غیرکمی تقسیم می‌شود. تمام مدل‌های ارزیابی کیفیت ترجمه ویژگی مشترکی دارند و آن، دسته‌بندی خطاها است. در ادامه، درباره چند مدل ارزیابی کیفیت ترجمه کمی و غیرکمی توضیح می‌دهیم.

دفتر ترجمه فدرال کانادا^۱ سیستم ارزیابی کیفیت ترجمه کانادا را طراحی کرد (ویلیامز، ۲۰۰۱). «در این سیستم، ۱۹ پارامتر متفاوت مدنظر قرار می‌گیرد: انتقال درست معنی، اصطلاحات تخصصی و علائم اختصاری، تأثیرگذاری سبکی، افزایش و کاهش در ترجمه و ظرافت‌های معنایی» (فقهی و نصیری، ۱۳۸۹، ص. ۷۵).

مدل ارزیابی کیفیت ترجمه بن سوسان و روزن هاوس (۱۹۹۰) بر مبنای این فرضیه است که ترجمه بر اساس درک سه لایه انجام می‌شود: ۱. تعادل سطحی^۲؛ ۲. تعادل در سطح معنایی^۳ و ۳. تعادل در سطح منظورشناسی متن^۴ است؛ از این رو، خطاها در مدل ارزیابی بن سوسان و روزن هاوس

-
۱. Translation Bureau Canada
 ۲. Three level of understanding
 ۳. Surface equivalence
 ۴. Semantic equivalence
 ۵. Pragmatic equivalence

براساس تحلیل گفتمان به دو دسته تقسیم می‌شوند: ۱. ترجمه نادرست در سطح کلان^۱ و ۲. ترجمه نادرست در سطح خرد^۲ (بن‌سوسان و روزن هاوس، ۱۹۹۰).

نایدا (۱۹۶۴، به نقل از ویلیامز، ۲۰۰۱) در حوزه ترجمه دیدگاه مخاطب‌مدار داشت. وی برای ارزیابی ترجمه سه معیار را معرفی می‌کند: پویایی کلی در فرایند ارتباط، درک مقصود و برابری پاسخ-ها (فقهی و نصیری، ۱۳۸۹). به‌باور نایدا، ترجمه‌ای به‌عنوان ترجمه موفق شناخته می‌شود که همان تأثیری که در مخاطب زبان مبدأ گذاشته است، بر روی مخاطب زبان مقصد نیز داشته باشد.

معیارهایی که داربلنه (۱۹۷۷، به نقل از ویلیامز، ۲۰۰۱) برای ارزیابی ترجمه اشاره می‌کند، هفت پرسش هستند که در ارزیابی کیفیت ترجمه، ارزیاب باید آن‌ها را سؤال کند؛ برای مثال، ارزیاب در ارزیابی ترجمه می‌پرسد که آیا معادل‌های واژگانی صحیح انتخاب شده‌اند؟ آیا لحن متن اصلی منتقل شده است؟ آیا به تفاوت‌های فرهنگی توجه شده است؟

یکی از پیشگامان نظریه کارکردگرایی^۳ رایس است. به‌اعتقاد وی (۱۹۸۹)، زبان چهار کارکرد دارد. این چهار کارکرد شامل این موارد هستند: ۱. متون اطلاع‌رسانی^۴؛ ۲. متون بیانی^۵؛ ۳. متون جاذبه‌محور^۶؛ محور^۷؛ ۴. متون ندایی^۷. رایس (۱۹۸۹) برپایه نوع متن و هدف متن برای نقد ترجمه یک مدل ارائه داد. او معتقد است انتخاب‌های مترجم تحت تأثیر نوع متن است. وی بیان کرد برای ارزیابی ترجمه باید به عناصر زبان‌شناختی، فرازبان‌شناختی تأثیرگذار بر روی نوع متن، کارکرد متن و خوانندگان متن توجه نشان داد. به‌باور رایس در ارزیابی کیفیت ترجمه باید به این چهار کارکرد متن توجه نمود. به-اعتقاد رایس، در ارزیابی ترجمه باید کارکرد قالب را مورد ارزیابی قرار داد و اگر در ترجمه کارکرد قالب متن ترجمه شود، می‌توان آن را ترجمه قابل قبول دانست. به‌عبارت‌دیگر، ترجمه کارکرد قالب متن مبدأ، معیار موفق بودن یک ترجمه است. رایس برای شکل‌گیری ترجمه کامل^۸ معیارهایی مانند روانی، معادل در سطح واژگانی و غلط معنایی را در ارزیابی ترجمه پیشنهاد می‌کند.

۱. Macro-level misinterpretation

۲. Micro-level misinterpretation

۳. Functionalist theory

۴. Informative function

۵. Expressive function

۶. Apellative Function

۷. Audio media function

۸. Full equivalence

در مدل پیشنهادی هاوس (۲۰۰۱) معیار ارزیابی، تعادل است که این تعادل در سطح کارکرد بین متن مقصد، متن مبدأ و منظور متن است. هاوس (۲۰۰۱) برای ارزیابی کیفیت ترجمه سه رویکرد را ارائه می‌دهد: ۱. رویکرد اول رویکرد ذهنی^۱ است و معنای متن بسته به موقعیت فرد خواننده یا مترجم فرق می‌کند؛ ۲. رویکرد دوم رویکرد واکنش‌محور^۲ است و معیار ارزیابی، واکنش خواننده است؛ ۳. رویکرد سوم هاوس بر مبنای متن و گفتمان^۳ است که این رویکرد به رویکرد ادبیات‌محور، رویکرد ساختارشنکی و پسا مدرن و رویکرد زبان‌شناسی تقسیم می‌گردد؛ در دسته اول رویکرد سوم هاوس که رویکرد ادبیات‌محور است، متن ترجمه‌شده در درون فرهنگ مقصد و نظام ادبی مقصد ارزیابی می‌شود. در دسته دوم رویکرد سوم هاوس، متن مقصد از دیدگاه‌های فلسفی، اجتماعی و سیاسی و به-بیانی دیگر، بر اساس روابط قدرت ارزیابی می‌گردد. در دسته سوم رویکرد سوم هاوس، متن مقصد از منظر زبان‌شناسی ارزیابی و تحلیل می‌شود.

هاوس (۲۰۰۱) برای مقایسه متن مقصد و متن مبدأ در سه سطح متن، سبک و ژانر چارچوبی پیشنهاد می‌دهد. در مدل او، متن مبدأ باید تحلیل شود و سپس، کارکرد متن مبدأ مشخص گردد. در این مدل، یکسان‌بودن کارکرد متن مبدأ و متن مقصد مقایسه می‌شود. در مدل ارزیابی هاوس (۲۰۰۱)، کیفیت ترجمه به دو دسته تقسیم می‌شود: ترجمه آشکار^۴ و ترجمه پنهان^۵.

ویلیامز (۲۰۰۹) مدلی برای ارزیابی ترجمه ارائه می‌کند که بر پایه نظریه استدلال تولمین است؛ مدل پیشنهادی وی بر این اساس است که تمامی متون ساختاری استدلالی دارند و در متون متفاوت، مؤلفه‌های استدلال یکسان هستند. ویلیامز (۲۰۰۹) ساختار استدلالی را این‌گونه معرفی می‌کند: ادعاهای، ادعاهای یافته‌ها^۶، مبانی^۷، قواعد^۸، مستندات و تضمین‌ها^۹، وابسته‌ها^{۱۰} و استثناها^{۱۱}. به اعتقاد وی، در

۱. Mentalist view

۲. Response-based approach

۳. Text and discourse based approaches

۴. Overt translation

۵. Covert translation

۶. Claims

۷. Discovers

۸. Grounds

۹. Rules/Warrant

۱۰. Backing

۱۱. Qualifiers/Modalizers

۱۲. Exceptions/Rebuttals

ارزیابی ترجمه، ارزیاب باید توجه کند که ساختار استدلالی متن اصلی در ترجمه حفظ شده یا حذف و تغییر کرده است.

وادینگتون (۲۰۰۱) چهار روش ارزیابی معرفی می‌کند که روش اول او بر پایه تحلیل خطاهای ترجمه است و خطاها به چهار گروه تقسیم می‌شوند. روش دوم وی، براساس تحلیل خطاها و نیز تأثیر منفی خطاها در کل کیفیت ترجمه است. مدل سوم وادینگتون، روش جامع‌نگر ارزیابی ترجمه است. این روش، ارزیابی توانش ترجمه‌ای را به‌عنوان یک کل بررسی می‌کند. روش چهارم وی، ترکیبی از روش‌های دوم و سوم ارزیابی وادینگتون است.

القینایی (۲۰۰۰) برای ارزیابی کیفیت ترجمه رویکردی متن‌محور و بر پایه منظورشناختی معرفی می‌کند که دارای ۸ معیار ارزیابی است: ۱. نوع متن‌شناسی و فحوای کلام؛ ۲. تأثیر صوری؛ ۳. انسجام انسجام ساختار موضوعی متن؛ ۴. میزان سازگاری ارجاعی و تقارن موضوعی؛ ۵. انسجام دستوری؛ ۶. ارجاعات، جانمایی، حذف، حروف ربط و غیره؛ ۷. تعادل در سطح متن و منظورشناسی؛ ۸. مشخصه- مشخصه‌های واژگانی؛ ۹. تعادل نحوی یا دستوری.

توری (۱۹۹۵) برای ارزیابی کیفیت ترجمه به هنجارها اشاره می‌کند. وی به دو نوع ترجمه اشاره می‌نماید: ترجمه صحیح^۱ و ترجمه مقبول^۲.

فرحزاد (۱۹۹۲) دو مشخصه اصلی را معرفی می‌کند که باید برای ارزیابی هر واحد ترجمه به آن-ها توجه کرد: معیار صحت^۳ و معیار مناسب بودن^۴.

خزاعی‌فر (۱۳۸۸) برای ارزیابی کیفیت ترجمه ادبی مدلی پیشنهاد می‌دهد و خطاها را به دو سطح تقسیم می‌کند: سطح کلان و سطح خرد. وی در سطح خرد، هشت معیار ارزیابی و در سطح کلان، دو معیار ارزیابی را معرفی می‌کند.

۱. Textual typology
۲. Formal correspondence
۳. Coherence of thematic structure
۴. Cohesion
۵. Text-pragmatic (Dynamic) equivalence
۶. Lexical properties
۷. Grammatical/Syntactic equivalence
۸. Adequate translation
۹. Acceptable translation
۱۰. Accuracy
۱۱. Appropriateness

۳. روش تحقیق

۳.۱. شیوه جمع‌آوری داده‌ها

افراد شرکت‌کننده در ۴ مصاحبه گروهی^۱ شامل دو گروه از دانشجویان مقطع کارشناسی و دو گروه از دانشجویان مقطع کارشناسی‌ارشد بودند که در این ۴ مصاحبه گروهی ۳۴ دانشجو شرکت کردند. در مجموع، ۱۹ نفر از دانشجویان مقطع کارشناسی رشته مترجمی زبان انگلیسی شرکت کردند که در نیم‌سال دوم سال تحصیلی ۹۳-۱۳۹۲، حداقل هفت ترم از تحصیلات خود را به‌پایان رسانده بودند و در مجموع، ۱۵ دانشجوی مقطع کارشناسی‌ارشد رشته مترجمی زبان انگلیسی شرکت کردند که در نیم‌سال دوم سال تحصیلی ۹۳-۱۳۹۲، حداقل سه ترم از تحصیلات خود را تمام کرده بودند. دلیل انتخاب این دانشجویان این بود که نسبت به دانشجویان ترم‌های دیگر، درس ترجمه عملی بیشتری را گذرانده بودند.

مصاحبه گروهی

مصاحبه گروهی شکلی از تحقیق کیفی است که در آن درمورد نوع نگرش افراد نسبت به یک مفهوم، خدمات یا ایده سؤال‌هایی پرسیده می‌شود. سؤال‌ها در این محیط تعاملی به‌صورت کنشی متقابل که در آن شرکت‌کنندگان آزاد هستند که با دیگر افراد گروه گفتگو کنند، مطرح می‌شوند. در مصاحبه گروهی، صحبت‌ها در واکنش به اظهارات دیگر اعضای گروه بیان می‌شوند (عبداللهی، ۱۳۹۱). در این پژوهش، از مصاحبه گروهی سنتی استفاده شد و قبل از جلسات مصاحبه گروهی، فهرستی از سؤال‌ها طراحی شدند که مشتمل بر ۳۳ سؤال بودند و این سؤال‌ها از نظریات مطرح‌شده و پژوهش‌های انجام‌شده در این حوزه برگرفته شدند. حدوداً تعداد افراد شرکت‌کننده در مصاحبه گروهی بین ۸ تا ۱۵ نفر تعیین شدند و جلسات سی دقیقه تا یک ساعت و نیم به‌طول انجامید.

۳.۲. شیوه تحلیل داده‌ها

این تحقیق بر پایه نظریه داده‌بنیاد^۲ استوار است. به‌اعتقاد استراوس و کوربین (۱۹۹۴)، به‌نقل از احمدپور، (۱۳۹۱)، نظریه داده‌بنیاد یک روش پژوهش عمومی برای تولید نظریه است که براساس داده

۱. Focus Group Interview

۲. Grounded theory

نظریه مورد نظر ارائه می‌شود. بنابر گفته منصوریان و زنجانی (۱۳۸۸)، نظریه داده‌بنیاد به‌عنوان روش-شناسی برجسته‌ای در میان پژوهش‌های کیفی است که براساس داده‌های واقعی محقق به تدوین نظریه می‌پردازد. به گفته منصوریان و زنجانی (۱۳۸۸، ص. ۲۲)، «نظریه داده‌بنیاد نه برای آزمون فرضیه که روشی برای تولید آن است».

در این روش محقق پس از تدوین پرسش پژوهش و گردآوری داده‌ها، در سه مرحله داده‌ها را کدگذاری می‌کند که عبارت‌اند از: ۱. کدگذاری باز؛ ۲. کدگذاری محوری؛ ۳. کدگذاری انتخابی^۳ و در مرحله بعد، یادداشت‌های تحلیلی را می‌نویسد و در نهایت، نظریه را تدوین می‌کند (منصوریان و زنجانی، ۱۳۸۸). کروسول (۲۰۰۵) نظریه داده‌بنیاد را این‌گونه تعریف می‌کند: ۱. مقدمه: مسئله و سؤال-ها؛ ۲. روند پژوهش، نظریه داده‌بنیاد، جمع‌آوری داده‌ها، تحلیل، نتایج؛ ۳. کدگذاری باز؛ ۴. کدگذاری محوری؛ ۵. کدگذاری انتخابی و مدل‌ها و نیز گزاره‌های نظری و ۶. بحث درباره نظریه و تقابل با ادبیات موجود.

دانشجویان در ۴ مصاحبه گروهی زبان فارسی را برای بیان افکار و نظرهای خود انتخاب کردند که تمام ۴ مصاحبه گروهی ضبط شد. در این پژوهش کیفی، یکایک مصاحبه‌های گروهی برای تجزیه و تحلیل نهایی، جداگانه به صورت مکتوب نوشته شدند. در نهایت، پس از گردآوری داده‌ها، اطلاعات به کمک نظریه داده‌بنیاد، بخش‌بندی، تحلیل و کدگذاری شدند.

با استفاده از نظریه داده‌بنیاد، تحلیل نهایی نظرها و اظهارات دانشجویان، به پنج رویکرد اصلی طبقه‌بندی شد که هر رویکرد دربرگیرنده چند زیرمعیار است. این پنج رویکرد اصلی عبارت‌اند از: ۱. رویکرد ارزیابی متن‌محور؛ ۲. رویکرد ارزیابی و تحلیل متن مبدأ و متن مقصد در سطح متن یا زبان، سبک و سیاق، و ژانر؛ ۳. رویکرد ارزیابی نوع‌شناسی متن؛ ۴. رویکرد ارزیابی حفظ جنبه منظورشناسی و معناشناسی؛ ۵. رویکرد ارزیابی توانش ترجمه دانشجویان.

۴. یافته‌ها

تلاش شده است تا با تحلیل و کدگذاری‌هایی که صورت گرفته است، اظهارات و بازخوردهای دانشجویان در مقابل معیار و رویکردهای مدرسان، برای ارزیابی ترجمه دانشجویان بررسی و معرفی

۱. Open coding
۲. Axial coding
۳. Selective coding

شود. لازم است ذکر شود برای متمایز ساختن گروه‌های مصاحبه از یکدیگر، از شماره‌گذاری استفاده شد؛ برای مثال، گروه (۱) و گروه (۲). همچنین، در تعدادی از مصاحبه‌های گروهی، برخی از سؤال‌ها از گروه‌ها به دلیل نبود وقت کافی پرسیده نشد که در نتیجه، رویکرد و اظهارات دانشجویان در پاسخ و تحلیل برخی از کدگذاری‌ها نیامده است. لازم است بیان شود کدگذاری‌هایی که انجام شده‌اند، معیارهای ارزیابی کیفیت ترجمه هستند که مورد نظر مدرسان می‌باشند و دانشجویان در این ۴ مصاحبه گروهی به آن‌ها اشاره کرده‌اند و از لحاظ الویت، هیچ تقدم و تأخیری نسبت به دیگری ندارند.

۴.۱. رویکرد ارزیابی متن محور

۴.۱.۱. ارزیابی صحت انتقال مفهوم و پیام متن اصلی

بر اساس پاسخ گروه‌های (۱، ۲، ۳، ۴) که در رویکرد مدرسان ترجمه بر معیار ارزیابی صحت انتقال مفهوم و پیام متن اصلی تأکید داشتند، می‌توان معیار ارزیابی را که دانشجویان معرفی کردند، جزو رویکرد هاوس (۱۹۹۷) به‌شمار آورد. او سه رویکرد مطرح می‌کند که عبارت‌اند از: رویکرد واکنش محور، رویکرد ذهنی و رویکرد متن محور. در این راستا، می‌توان معیار ارزیابی صحت انتقال مفهوم و پیام متن اصلی را در دسته رویکرد متن محور قرار داد. به علاوه، معیار ارزیابی صحت انتقال مفاهیم و پیام می‌تواند جزو رویکرد (ب) وادینگتون (۲۰۰۱) محسوب شود. در رویکرد (ب) وادینگتون، ترجمه به میزان موفقیت در انتقال اطلاعات و مفاهیم، به ۵ سطح تقسیم می‌گردد. همچنین، معیار ارزیابی صحت انتقال مفهوم و معنا می‌تواند جزو سؤال اول مدل ارزیابی کیفیت ترجمه دارلن (۱۹۷۷)، به نقل از ویلیامز، (۲۰۰۱) به‌شمار آید که ارزیاب از خود می‌پرسد که آیا در ترجمه، معنای کل متن و معنای تک تک اجزای متن به‌طور صحیح و کامل منتقل شده‌اند؟ معیار ارزیابی صحت انتقال مفهوم و پیام متن اصلی می‌تواند جزو معیارهای ارزیابی خان محمد و اسانلو (۲۰۰۹) نیز در نظر گرفته شود که ۳۰٪ از افراد شرکت‌کننده، این معیار را به‌عنوان معیار ارزیابی خود معرفی کرده‌اند. افزون‌براین، معیاری که دانشجویان ترجمه در این بخش به آن اشاره کرده‌اند، می‌تواند جزو معیار ارزیابی صحت فرحزاد (۱۹۹۲) به‌شمار آید؛ از این حیث که طبق معیار صحت فرحزاد، تمام اطلاعات موجود در متن اصلی باید کامل و دقیق به متن مقصد منتقل شوند و در ترجمه، حذف و اضافه غیر ضروری وجود نداشته باشد. علاوه بر معیار ارزیابی، صحت انتقال مفاهیم و پیام می‌تواند جزو مدل ارزیابی اس‌ای‌بی-

تی^۱ (ویلیامز، ۲۰۰۱) محسوب شود؛ از این جهت که در این مدل، ترجمه‌ای قابل قبول است که اطلاعات متن مبدأ به‌طور دقیق و صحیح انتقال یافته باشند.

۴. ۱. ۲. ارزیابی صحت ساختار جملات متن مقصد

براساس پاسخ گروه‌های (۱، ۲، ۳، ۴) که در رویکرد مدرسان ترجمه بر معیار ارزیابی صحت ساختاری جملات متن مقصد تأکید داشتند، می‌توان معیاری را که دانشجویان معرفی کردند، جزو رویکرد ارزیابی پیشنهادی هاوس (۱۹۹۷) که در دسته سوم، رویکرد متن‌محور، است قرار داد. به‌علاوه این معیار را می‌توان جزو معیارهای ارزیابی خان‌محمد و اسانلو (۲۰۰۹) به‌شمار آورد که ۱۵٪ از افراد شرکت‌کننده، معیار ارزیابی ساختار و قواعد متن مقصد را به‌عنوان معیار ارزیابی خود معرفی کرده‌اند. علاوه‌براین، معیار ارزیابی قواعد ساختاری و دستوری در ترجمه می‌تواند جزو مدل شورای مترجمان کتبی و شفاهی کانادا^۲ (ویلیامز، ۲۰۰۱) محسوب شود. همچنین، این معیار ارزیابی می‌تواند جزو رویکرد (الف) و (ب) وادینگتون (۲۰۰۱) به‌شمار آید. این معیار ارزیابی، در رویکرد (الف) وادینگتون جزو گروه دوم قرار می‌گیرد که شامل ارزیابی خطای دستوری است. این معیار ارزیابی جزو رویکرد (ب) وادینگتون در نظر گرفته می‌شود؛ از این حیث که در این رویکرد، یک ترجمه به‌میزان موفق‌بودن در نداشتن خطاهای واژگانی، دستوری و املائی به پنج سطح تقسیم می‌گردد. علاوه‌براین، معیار ارزیابی صحت ساختاری جملات متن مقصد می‌تواند جزو مدل ارزیابی بی‌بای (۲۰۰۰) به‌شمار آید که در رویکرد وی، معیار ارزیابی اشکالات قواعد دستوری دربرگیرنده معیار ارزیابی قواعد دستوری، حروف ربط و حروف اضافه است.

۴. ۱. ۳. ارزیابی نامرئی بودن مترجم در ترجمه و نیز بوی ترجمه‌ندادن متن مقصد

در تمام مصاحبه‌های گروهی (۱، ۲، ۳، ۴)، دانشجویان تأکید داشتند که متن مقصد نباید بوی ترجمه داشته باشد. می‌توان چنین بیان کرد که دانشجویان در ۴ مصاحبه گروهی، بر معیار ارزیابی نامرئی بودن مترجم در رویکرد مدرسان ترجمه تأکید داشتند که می‌توان معیار ارزیابی نامرئی بودن مترجم را جزو رویکرد متن‌محور هاوس (۲۰۰۱) به‌شمار آورد. در رویکرد هاوس ترجمه‌ای پنهان

۱. SEPT

۲. Council of Translators and Interpreters of Canada

است که متن مقصد در سیستم نظام فرهنگی و ادبی مقصد ارزیابی می‌شود و متن مقصد متن مستقل و اصیلی شناخته می‌شود. به علاوه، معیار تألیفی به نظر رسیدن متن مقصد را می‌توان جزو رویکرد (ب) وادینگتون (۲۰۰۱) در نظر گرفت که در این رویکرد، ترجمه‌ای نمره ۹ تا ۱۰ را کسب می‌کند که تقریباً تمام متن ترجمه مانند متنی تألیفی به نظر برسد. به علاوه، معیار ارزیابی نامرئی بودن مترجم در ترجمه می‌تواند جزو هشت معیار ارزیابی در سطح خرد رویکرد خزاعی فر (۱۳۸۸) محسوب شود؛ از این حیث که طبق گفته وی «ترجمه‌ای غلط است که خطای فارسی‌نویسی دارد که ناشی از عدم تسلط مترجم به زبان فارسی است. ترجمه تحت‌اللفظی جمله در جایی که به اقتضای زبان فارسی جمله به شیوه‌ای دیگر نوشته شود، مصداق خطای فارسی محسوب می‌شود» (خزاعی فر، ۱۳۸۸، ص. ۱۸).

۴.۱.۴. ارزیابی خلاقیت دانشجو در فرایند ترجمه

به جز گروه (۲)، گروه‌های (۱، ۳، ۴)، در رویکرد مدرسان ترجمه بر معیار ارزیابی خلاقیت دانشجو در فرایند ترجمه تأکید داشتند که می‌توان طبق نظرهای دانشجویان، رویکرد مدرسان ترجمه را جزو معیارهای ارزیابی خان‌محمد و اسانلو (۲۰۰۹) به‌شمار آورد. معیار ارزیابی خلاقیت زبانی در ترجمه و خلق معادل و واژه در ترجمه، ۷٪ از آرای شرکت‌کنندگان در پژوهش خان‌محمد و اسانلو را برای ارزیابی کیفیت ترجمه دربر دارد.

۴.۲. رویکرد ارزیابی و تحلیل متن مبدأ و متن مقصد در سطح متن یا زبان، سبک و سیاق و نیز ژانر

۴.۲.۱. ارزیابی رعایت و حفظ ژانر متن مبدأ و هدف متن مبدأ

با توجه به پاسخ گروه‌های (۱، ۲، ۳، ۴) که در رویکرد مدرسان ترجمه بر معیار ارزیابی رعایت و حفظ ژانر متن مبدأ و هدف متن مبدأ تأکید داشتند، می‌توان معیار ارزیابی مدرسان ترجمه را جزو مدل هاوس (۱۹۹۷) محسوب کرد. در این مدل، ارزیابی ترجمه در سه سطح متن، سبک و ژانر صورت می‌گیرد و از این جهت می‌توان طبق نظر دانشجویان، رویکرد ارزیابی مدرسان را در دسته تحلیل در سطح ژانر قرار داد. علاوه بر این، معیار ارزیابی رعایت و حفظ ژانر متن مبدأ می‌تواند جزو معیارهای ارزیابی خان‌محمد و اسانلو (۲۰۰۹) در نظر گرفته شود؛ از این حیث که این معیار ارزیابی، ۲۰٪ از آرای شرکت‌کنندگان در پژوهش آن‌ها را دربر داشته است.

۲.۲.۴. ارزیابی حفظ لحن و سبک نویسنده در ترجمه

طبق اظهار نظر دانشجویان گروه‌های (۲، ۳، ۴)، لحن و سبک نویسنده در ترجمه به‌عنوان معیار ارزیابی مدرسان ترجمه به‌شمار نمی‌آید؛ در نتیجه، نمی‌توان بیان نمود که مدرسان لحن و سبک نویسنده را در ترجمه ارزیابی می‌کنند.

۲.۲.۳. ارزیابی رعایت سبک و سیاق متن مبدا در متن مقصد

با توجه به پاسخ گروه‌های (۱، ۲، ۳، ۴) که در رویکرد مدرسان ترجمه بر معیار ارزیابی رعایت سبک و سیاق متن مبدأ در متن مقصد تأکید داشتند، می‌توان معیار ارزیابی مدرسان ترجمه را جزو دسته تحلیل در سطح سبک و سیاق رویکرد هاوس (۲۰۰۱) به‌شمار آورد. علاوه بر این، معیار ارزیابی رعایت سبک و سیاق متن مبدأ می‌تواند جزو معیار اول ارزیابی در سطح کلان رویکرد خزاعی‌فر (۱۳۸۸) در نظر گرفته شود که به‌باور وی، سبک ترجمه باید کم‌وبیش نزدیک به متن اصلی باشد و مقصود از برابری سبکی ترجمه لفظ به لفظ نیست. همچنین، معیار ارزیابی سیاق متن می‌تواند جزو مدل ارزیابی کیفیت ترجمه بن‌سوسان و روزن هاوس (۱۹۹۴) به‌شمار آید. در این مدل، معیار ارزیابی به‌عنوان معیار ارزیابی در سطح ساختار واژگانی مطرح شده است که شامل ارزیابی سیاق متن می‌شود. افزون بر این، می‌توان این معیار ارزیابی را جزو مدل خدمات ترجمه دولت انتاریو^۱ (ویلیامز، ۲۰۰۱) محسوب کرد؛ به این دلیل که در این سیستم، ارزیابی سبک به‌عنوان یکی از وظایف ارزیاب معرفی شده است. معیار ارزیابی رعایت سبک و سیاق متن مبدأ در زبان مقصد می‌تواند جزو رویکرد (الف) وادینگتون (۲۰۰۱) در نظر گرفته شود؛ بر این اساس که خطای سبک، در گروه دوم رویکرد (الف) وادینگتون جای دارد.

۲.۲.۴. ارزیابی حفظ ویژگی فرهنگ مبدأ یا فرهنگ مقصد در ترجمه

گروه‌های (۱، ۲، ۴) در رویکرد مدرسان ترجمه، بر معیار ارزیابی حفظ ویژگی فرهنگ مبدأ یا فرهنگ مقصد در ترجمه تأکید داشتند؛ بر این اساس می‌توان رویکرد مدرسان ترجمه را جزو روش ارزیابی کیفیت ترجمه توری (۱۹۹۵) به‌شمار آورد. در رویکرد توری، ترجمه‌ای ترجمه صحیحی

۱. The Ontario Government Translation Services (GTS)

محسوب می‌شود که مطابق با هنجارهای فرهنگ زبان مبدأ نوشته شود و در رویکرد وی، ترجمه‌ای ترجمه مقبولی در نظر گرفته می‌شود که مطابق با هنجارهای فرهنگ زبان مقصد نوشته شود. به علاوه، معیار ارزیابی حفظ فرهنگ مبدأ یا فرهنگ مقصد در ترجمه را می‌توان جزو مدل ارزیابی داربلنه (۱۹۷۷)، به نقل از ویلیامز، (۲۰۰۱) به‌شمار آورد که در سؤال‌های سوم و چهارم، ارزیاب می‌پرسد که آیا به تفاوت‌های فرهنگی توجه شده است و آیا ویژگی‌های فرهنگی به درستی انتقال پیدا کرده است؟ علاوه بر این، می‌توان اظهارات دانشجویان را جزو معیارهای خان‌محمد و اسانلو (۲۰۰۹) قرار داد که معیار ارزیابی حفظ فرهنگ مبدأ یا فرهنگ مقصد در ترجمه، در بردارنده ۲۰٪ از آرای افراد شرکت‌کننده در پژوهش آن‌ها بوده است.

در نتیجه، از آن جهت که مدل هاوس (۱۹۹۷) بر پایه تحلیل متن براساس سه سطح متن یا زبان، ژانر و نیز سبک و سیاق متن انجام می‌شود، می‌توان طبق اظهارات دانشجویان، رویکرد ارزیابی اکثر مدرسان ترجمه را جزو سه سطح متن یا زبان، ژانر و نیز سبک و سیاق رویکرد هاوس به‌شمار آورد.

۴.۳. رویکرد ارزیابی نوع‌شناسی متن

۴.۳.۱. ارزیابی برقراری تعادل پویا میان متن مبدأ و متن مقصد

گروه‌های (۱، ۲، ۳، ۴) در رویکرد مدرسان ترجمه، بر معیار ارزیابی برقراری تعادل پویا میان متن مبدأ و متن مقصد تأکید داشتند؛ بر این اساس، می‌توان معیار ارزیابی مدرسان ترجمه را جزو رویکرد ارزیابی ترجمه نایدا (۱۹۶۴)، به نقل از هاوس، (۲۰۰۱) به‌شمار آورد. برقراری تعادل پویا میان متن مبدأ و متن مقصد به این معنا است که متن ترجمه به گونه‌ای ترجمه شود که همان تأثیری که بر خواننده متن مبدأ گذاشته است، بر خواننده متن مقصد نیز بگذارد.

۴.۳.۲. ارزیابی رعایت سبک متن مبدأ در متن مقصد

معیار ارزیابی رعایت سبک متن مبدأ در ترجمه، یک معیار ارزیابی کلی است که شامل ۳ معیار ارزیابی می‌شود: ۱. ارزیابی معادل‌یابی واژگان، واژگان تخصصی، اصطلاحات، کلمات قرصی، ضرب‌المثل و هماینها؛ ۲. ارزیابی حفظ مؤلفه‌های معنایی کلمات و مشخصه‌های واژگان؛ ۳. ارزیابی وفاداری و حفظ محتوا، معنا و اصالت متن مبدأ.

۳.۳.۴. ارزیابی معادلیابی واژگان، واژگان تخصصی، اصطلاحات و کلمات قرضی، ضرب‌المثل و هماینها

گروه‌های (۱، ۲، ۳، ۴)، در رویکرد مدرسان ترجمه بر معیار ارزیابی رعایت واژگان تخصصی و اصطلاحات، کلمات قرضی و هماینها تأکید داشتند؛ براین اساس، می‌توان معیار ارزیابی مدرسان ترجمه را جزو رویکرد نوع‌شناسی متن القینایی (۲۰۰۰) قرار داد. به‌علاوه، معیار ارزیابی ترجمه اصطلاحات می‌تواند جزو ۱۹ پارامتر ارزیابی دفتر ترجمه فدرال کانادا (ویلیامز، ۲۰۰۱) به‌شمار آید. در این سیستم، معیار ارزیابی ترجمه اصطلاحات، جزو پارامتر ارزیابی ترجمه اصطلاحات تخصصی قرار می‌گیرد. معیار ارزیابی واژگان و اصطلاحات می‌تواند جزو رویکردهای (الف) و (ب) و ادینگتون (۲۰۰۱) محسوب شود که در رویکرد (ب) وی، خطاهای واژگانی، دستوری و املائی به پنج سطح تقسیم می‌شوند. همچنین، معیار ارزیابی معادلیابی واژگان می‌تواند جزو مدل ارزیابی بی‌بای (۲۰۰۰) محسوب شود. مدل ارزیابی وی دارای معیاری با عنوان ارزیابی معادل واژگانی نادرست است. معیار ارزیابی ترجمه واژگان می‌تواند جزو مدل ارزیابی فرحزاد (۱۹۹۲) نیز به‌شمار آید. در مدل وی، معیار ارزیابی انتخاب واژگان، ۲۰٪ از نمره ارزیابی ترجمه محسوب می‌شود. افزون‌براین، معیار ارزیابی معادلیابی واژگان و واژگان تخصصی، اصطلاحات و کلمات قرضی می‌تواند جزو معیارهای (۶) و (۷) ارزیابی در سطح خرد باشد که خزاعی‌فر (۱۳۸۸) ارائه داده است. به‌اعتقاد او، «ترجمه‌ای غلط است که ناشی از انتخاب معادل نامناسب یا نادرست برای یک کلمه یا اصطلاح یا عبارت باشد که معمولاً تحت‌تأثیر متن اصلی است و نیز استفاده از ترکیب واژگانی غیرمصطلح معمولاً تحت‌تأثیر متن اصلی است» (خزاعی‌فر، ۱۳۸۸، ص. ۱۸). به‌علاوه، معیار ارزیابی ترجمه واژگان می‌تواند جزو سؤال دوم مدل ارزیابی داربلنه (۱۹۷۷)، به‌نقل از ویلیامز، ۲۰۰۱، ص. ۴۳) در نظر گرفته شود که در ارزیابی سؤال می‌شود که آیا معادل‌های واژگانی صحیحی انتخاب شده‌اند. معیار ارزیابی اصطلاحات می‌تواند جزو مدل ارزیابی کیفیت ترجمه سازمان ملل متحد (فقهی و نصیری، ۱۳۸۹) نیز به‌شمار آید که شامل ارزیابی کاربرد اصطلاحی، موفقیت در انتقال اصطلاحات علمی جدید و همخوانی با اصطلاحات تخصصی است.

۳.۳.۴. ارزیابی رعایت و حفظ مؤلفه‌های معنایی کلمات و مشخصه‌های واژگان

پس از بررسی پاسخ گروه‌های (۱، ۲، ۳، ۴) که در رویکرد مدرسان ترجمه، بر معیار ارزیابی حفظ مؤلفه‌های معنایی کلمات و مشخصه‌های واژگان تأکید داشتند، معیار ارزیابی مدرسان می‌تواند جزو

رویکرد القینایی (۲۰۰۰) به‌شمار آید. علاوه‌براین، معیار ارزیابی حفظ و رعایت مؤلفه‌های معنایی کلمات می‌تواند جزو یکی از ۱۹ پارامتر دفتر ترجمه فدرال کانادا (ویلیامز، ۲۰۰۱) محسوب شود که یکی از پارامترهای ارزیابی به‌عنوان معیار ارزیابی ظرافت‌های معنایی مطرح شده است.

۴.۳.۵. ارزیابی وفاداری و حفظ محتوا، معنا، و اصالت متن مبدأ

در مصاحبه‌های گروه‌های (۱، ۲، ۳، ۴)، دانشجویان به این معیار اشاره داشتند که در ترجمه باید به متن مبدأ وفادار باشیم و معنا و مفهوم متن را مطابق با نوع متن اصلی درک و حفظ کنیم و سپس انتقال دهیم؛ البته ترجمه‌ای ارائه نکنیم که کاملاً لفظ‌به‌لفظ باشد.

در نتیجه، طبق اظهار نظر دانشجویان، این رویکرد ارزیابی مدرسان ترجمه می‌تواند جزو رویکرد هاوس (۱۹۹۷)، در دسته رویکرد متن‌محور به‌شمار آید. همچنین، معیار ارزیابی وفاداری، حفظ و انتقال مفاهیم متن مبدأ می‌تواند جزو رویکرد (ب) وادینگتون (۲۰۰۱) محسوب شود. به‌علاوه، این معیار ارزیابی می‌تواند جزو مدل ارزیابی اس‌ای‌پی‌تی (به‌نقل از ویلیامز، ۲۰۰۱) در نظر گرفته شود. در این مدل ارزیابی، ترجمه‌ای قابل ارائه است که پیام و مفاد متن مبدأ را به‌درستی و با دقت حفظ و منتقل کرده است. این معیار ارزیابی نیز می‌تواند جزو معیارهای خان‌محمد و اسائلو (۲۰۰۹) قرار گیرد که از دیدگاه افراد شرکت‌کننده در پژوهش آن‌ها، این معیار ارزیابی ۳۰٪ از آراء را به‌خود اختصاص داده است.

در نهایت، رویکرد مدرسان که دانشجویان به آن اشاره کرده‌اند، می‌تواند جزو رویکرد نوع‌شناسی متن القینایی (۲۰۰۰) قرار گیرد؛ از این حیث که در هفت معیار ارزیابی کیفیت ترجمه که القینایی مطرح کرده است، یکی از معیارها رویکرد نوع‌شناسی متن است. به‌علاوه، طبق رویکرد رایس (۱۹۷۱)، به‌نقل از ماندی، (۲۰۰۸) نوع متن در ترجمه و ارزیابی ترجمه حائز اهمیت است. از دیدگاه رایس، در ترجمه و در ارزیابی ترجمه نوع متن اهمیت دارد؛ در نتیجه، برپایه بررسی اظهارات دانشجویان در ۴ مصاحبه گروهی، نوع متن در ترجمه و ارزیابی ترجمه برای دانشجویان و مدرسان ترجمه اهمیت دارد و یکی از معیارهای ارزیابی مدرسان ترجمه محسوب می‌شود.

۴.۴. رویکرد ارزیابی حفظ جنبه منظورشناسی و معناشناسی

پس از بررسی پاسخ گروه‌های (۱، ۲، ۳، ۴) که در رویکرد مدرسان ترجمه بر معیار ارزیابی حفظ جنبه معناشناسی و منظورشناسی تأکید داشتند، می‌توان معیار ارزیابی مدرسان ترجمه را جزو رویکرد

هاوس (۲۰۰۱) قرار داد. به عبارت دیگر، در رویکرد هاوس، در ارزیابی ترجمه حفظ دو جنبه منظورشناسی و معناشناسی اهمیت دارد. به علاوه، این معیار ارزیابی را می توان جزو هفت معیار ارزیابی رویکرد القینایی (۲۰۰۰) به شمار آورد. معیار پنجم رویکرد ارزیابی القینایی، به عنوان معیار ارزیابی تأثیر در سطح منظورشناسی معرفی شده است. در این معیار، میزان نزدیکی متن مقصد به تأثیری که برای خواننده متن مبدأ موردنظر است، ارزیابی می شود.

۴.۵. رویکرد ارزیابی توانش ترجمه‌ای دانشجوی

براساس اظهارات دانشجویان در ۴ مصاحبه گروهی، ارزیابی توانش ترجمه‌ای دانشجوی شامل سه معیار ارزیابی است: ۱. ارزیابی توانایی درک مطلب و مفهوم متن مبدأ و اینکه دانشجو متن را بفهمد؛ ۲. ارزیابی توانایی انتقال و بیان درست محتوا و مفهوم در زبان مقصد؛ ۳. ارزیابی انشای متن مقصد.

۴.۵.۱. ارزیابی توانایی درک مطلب و مفهوم متن مبدأ

پس از بررسی پاسخ گروه‌های (۱، ۲، ۳، ۴) که در رویکرد مدرسان ترجمه بر معیار ارزیابی توانایی درک مطلب و مفهوم متن مبدأ تأکید داشتند، می توان معیار ارزیابی مدرسان ترجمه را جزو مدل شورای مترجمان کتبی و شفاهی کانادا (ویلیامز، ۲۰۰۱) به شمار آورد. در این سیستم، ترجمه نامفهوم و اساساً نادرست به دلیل درک نکردن درست مفهوم و محتوای زبان مبدأ است و خطای درک مفاهیم در نظر گرفته می شود. همچنین، معیار ارزیابی توانایی درک و انتقال معنا و پیام متن مبدأ می تواند جزو هشت معیار ارزیابی در سطح خرد باشد که خزاعی فر (۱۳۸۸) ارائه داده است. طبق نظر وی، «ترجمه‌ای غلط است که علتش درک غلط متن یا خواندن غلط متن می باشد» (خزاعی فر، ۱۳۸۸، ص. ۱۸).

۴.۵.۲. ارزیابی توانایی انتقال و بیان درست محتوا و مفهوم به متن مقصد

براساس بررسی پاسخ گروه‌های (۱، ۳، ۴) که در رویکرد مدرسان ترجمه بر معیار ارزیابی توانایی انتقال و بیان درست محتوا و مفهوم به متن مقصد تأکید داشتند، می توان معیار ارزیابی مدرسان را جزو ۱۹ پارامتر دفتر ترجمه فدرال کانادا (ویلیامز، ۲۰۰۱) قرار داد که در این سیستم ارزیابی، انتقال درست محتوا و معنی در ترجمه به عنوان یک معیار مطرح شده است.

در نتیجه، پس از بررسی پاسخ دانشجویان گروه‌های (۱، ۲، ۳، ۴) که در رویکرد مدرسان ترجمه بر دو معیار ارزیابی توانایی درک مطلب و ارزیابی توانایی انتقال پیام و محتوا تأکید داشتند، می‌توان دو معیار ارزیابی توانایی درک مطلب و معیار ارزیابی توانایی انتقال پیام و محتوا را جزو رویکرد استفیلد، اسکات و کنیون (۱۹۹۲)، به‌نقل از وادینگتون، (۲۰۰۱) قرار داد که طبق دیدگاه آن‌ها، این دو معیار دو مولفه ارزیابی توانش ترجمه‌ای دانشجو به‌شمار می‌آیند. به‌علاوه، معیار ارزیابی توانش ترجمه‌ای دانشجو می‌تواند جزو مدل ارزیابی بی‌بای (۲۰۰۰) به‌شمار آید. در مدل ارزیابی وی، ارزیابی توانش ترجمه‌ای دانشجو یک معیار ارزیابی محسوب می‌شود.

۴.۵.۳. ارزیابی انشای متن مقصد

اظهارات دانشجویان در خصوص معیار ارزیابی انشای متن مقصد در رویکرد مدرسان ترجمه، دربرگیرنده سه معیار است: ۱. ارزیابی حفظ تناظر صوری میان متن مقصد و متن مبدأ؛ ۲. ارزیابی انسجام دستوری و متنی؛ ۳. ارزیابی سلاست و روانی متن مقصد. دانشجویان گروه‌های (۱، ۲، ۳، ۴) تأکید بر معیار ارزیابی توانش ترجمه‌ای دانشجو داشتند و آن را یک معیار ارزیابی کیفیت ترجمه مدرسان ترجمه معرفی نمودند؛ براین اساس، این معیار جزو رویکرد کمپل (۱۹۹۱)، به‌نقل از وادینگتون، (۲۰۰۱) می‌تواند به‌شمار آید. کمپل ترجمه‌ها را براساس معیارهایی از قبیل حذف کلمات، طول متوسط کلمات، تفاوت واژگانی بررسی کرد تا به این مسئله پی ببرد که آزمون‌های ترجمه تا چه حد توانش ترجمه‌ای دانشجویان و مترجمان را ارزیابی می‌کنند. در نتیجه پژوهش خود، کمپل سه معیار ارزیابی کدگذاری واژگانی معنا، توانش جامع زبان مقصد و توانش انتقال واژگانی را معرفی کرد.

۴.۶. بازخورد دانشجویان در مقابل رویکرد ارزیابی مدرسان

دانشجویان گروه‌های (۱، ۲، ۳) بر این باور بودند که بعد از اتمام آزمون و کسب نمره از مدرس ترجمه در آن واحد درسی، آن‌ها بدون آگاهی یافتن از نظر مدرس ترجمه، تنها نمره‌ای کسب می‌کنند و آن واحد را می‌گذرانند؛ البته در صورت پرسیدن از معیار ارزیابی، مدرس ترجمه پاسخ دقیق و روشنی به دانشجو نمی‌دهد. افزون‌براین، در ۴ مصاحبه گروهی بیان شد که ترجمه‌ها به‌صورت سلیقه‌ای، مبهم و نامشخص ارزیابی می‌شوند. معیار ارزیابی مدرس، نزدیک‌بودن ترجمه دانشجو با ترجمه خودش

است. طبق گفته دانشجویان، خودمان در طول این چند سال، با معیارهای ارزیابی و معیارهای ترجمه خوب و مناسب آشنا شده‌ایم. مدرس ما را از معیارهای ارزیابی خود در ابتدای ترم و در قبل از آزمون ترجمه مطلع نمی‌کند.

۵. نتیجه‌گیری

با توجه به داده‌های به دست آمده از شیوه مصاحبه گروهی و تحلیل براساس کدگذاری و طبقه بندی داده‌ها، می‌توان به این نتیجه رسید که اکثر دانشجویان معتقد هستند در قبل از آزمون ترجمه از معیارهای ارزیابی مدرس ترجمه آگاهی ندارند و برخی از دانشجویانی که معیارهای ارزیابی مدرس را از وی می‌پرسند، مدرس ترجمه معیارهای دقیق، مشخص و عینی مطرح نمی‌کند. به اعتقاد دانشجویان، ترجمه‌ها به صورت سلیقه‌ای، مبهم و نامشخص ارزیابی می‌شوند و تنها معیار ارزیابی مدرس نزدیک بودن ترجمه دانشجو با ترجمه خودش است. طبق نظرهای دانشجویان، در ابتدای دوره آموزش، مدرسان به طور دقیق و روشن معیارهای ارزیابی خود را بیان نمی‌کنند؛ بلکه این دانشجو است که در طول دوره آموزش با معیارهای ارزیابی مدرس ترجمه آشنا می‌شود؛ بر این اساس، طبق اظهارات دانشجویان، تا اندازه‌ای می‌توان نقص‌های رویکرد و معیارهای ارزیابی مدرسان ترجمه را برشمرد.

باین وجود، با استناد به پاسخ دانشجویان در ۴ مصاحبه گروهی، معیارهای ارزیابی کیفیت ترجمه مدرسان ترجمه به صورت مبهم، نامشخص و سلیقه‌ای مطرح شده است. باین حال، با پاسخ‌هایی که به سؤال‌های پژوهش داده‌اند و نظرها، معیارها و رویکردهایی که مطرح نمودند (که به ۵ رویکرد اصلی طبقه بندی شده است)، تا اندازه‌ای معیار و رویکرد مدرسان ترجمه با معیارها و رویکردهای ارزیابی نظریه پردازان حوزه ارزیابی کیفیت ترجمه مطابقت دارد و تا اندازه‌ای معیارهای عینی و مشخصی هستند که نمی‌توانند کاملاً شخصی و سلیقه‌ای و نامشخص معرفی شوند؛ در نتیجه، نتایج این تحقیق تا حدودی می‌تواند میزان ناراحتی دانشجویان را نسبت به روش ارزیابی مدرسان ترجمه کاهش دهد. باین وجود، براساس نظرهای دانشجویان، مدرس ترجمه معیارهای ارزیابی خود را به طور کامل و مشخص برای دانشجویان معرفی نمی‌کند که شاید علت آن نبود دانش و پژوهش کافی مدرس در این حوزه باشد که با مدل، روش و رویکردهای ارزیابی کیفیت ترجمه آگاهی ندارد تا معیارهای ارزیابی خود را با معیار و رویکردهای ارزیابی نظریه پردازان ارزیابی کیفیت ترجمه مطابقت دهد و برای دانشجویان درباره معیارهای ارزیابی خود تبیین علمی ارائه نماید.

کتابنامه

- احمدپور، ا. (۱۳۹۱). روش تحقیق گراند تئوری یا نظریه زمینه‌ای. بازیابی در ۱۵ خرداد ۱۳۹۲ از www.eata.blogfa.com/post/403
- خزاعی فر، ع. (۱۳۸۸). ارزیابی کیفیت ترجمه. مترجم، ۱۸ (۴۹)، ۱۷-۲۶.
- رشیدی، ن. و فرزانه، ش. (۱۳۸۹). ارزیابی و مقایسه ترجمه‌های فارسی رمان انگلیسی شاهزاده و گدا، اثر مارک تواین براساس الگویی گارسس (۱۹۹۴). *دوفصلنامه علمی- پژوهی دانشگاه الزهرا (س)*، ۲ (۳)، ۱۰۸-۵۷.
- رضوانی، ر. و احمدیان، م. (۱۳۹۰). بررسی دانش ارزیابی کیفیت ترجمه و آموزش آن در دانشگاه‌های ایران. *فصلنامه علمی- پژوهشی رهیافتی نو در مدیریت آموزشی*، ۲ (۳)، ۱۲۵-۱۳۹.
- عبداللهی، د. (۱۳۹۱). فوکس گروپ. ویلاگ جامعه‌شناسی. بازیابی در ۱۵ خرداد ۱۳۹۲ از www.dabdollahi.blogfa.com/post/39
- فرزاد، ف. (۱۳۸۲). چارچوبی نظری برای نقد ترجمه. *مطالعات ترجمه*، ۱ (۳)، ۲۹-۳۶.
- فقهی، ع. ا. و نصیری، ح. (۱۳۸۹). ارزیابی روشمند متون ترجمه‌شده از عربی به فارسی. *دوفصلنامه علمی- پژوهی دانشگاه الزهرا (س)*، ۱ (۲)، ۷۱-۱۰۷.
- منصوریان، ی. و زنجانی، ا. (۱۳۸۹). آشنایی با روش پژوهش کیفی موسوم به گراند تئوری. بازیابی در ۱۵ خرداد ۱۳۹۲ از parsmanager.ir/index.php
- میرزاجانی، صدیقه. (۱۳۹۰). *معیارهای استادان و مترجمان رسمی برای ارزیابی و نمره‌گذاری ترجمه متون سیاسی و اقتصادی دانشجویان*. (پایان‌نامه کارشناسی ارشد منتشر نشده)، دانشگاه فردوسی مشهد، ایران.
- Al-qinai, J. (۲۰۰۰). Translation quality assessment: Strategies, parameters and procedures. *Meta*. ۴۵(۳), ۴۹۷-۵۱۹.
- Beeby, A. (۲۰۰۰). *Teaching translation from Spanish to English*. Ottawa, Canada: University of Ottawa press.
- Bensoussan, M., & Rosenhouse, J. (۱۹۹۰). Evaluating student translation by discourse analysis. *Babel*, ۳۶(۲), ۶۵-۸۴.

- Creswell, J. (٢٠٠٥). *Educational research: Planning, conducting, and evaluating quantitative and qualitative research* (٣rd ed.). Upper saddle river, NJ: Merrill prentice hall.
- Farahzad, F. (١٩٩٢). Testing achievement in translation classes. In C. Dollerup & A. Loddengaard (Eds.), *In teaching translation and interpreting: Training, talent and experience papers from the first international conference* (pp. ٢٧١-٢٧٨). Amsterdam, Philadelphia: John Benjamins..
- Firoozkoohi, S., Beikian, A., & Golvar, E. (٢٠١٢). Translation assessment in educational environments: Teacher's criteria and students' awareness. *J. Basic. Appl. Sci. Res*, ٢(٥), ٤٤٠٠-٤٤٠٦.
- Gideon, T. (١٩٩٥). *Descriptive translation studies and beyond*. Amsterdam: John Benjamins.
- Goff-Kfour, A. C. (٢٠٠٤). Testing and evaluation in the translation classroom. *Translation Directory*. From www.Translation Directory.com/article
- Hoing, H. G. (١٩٩٧). Positions, power and practice: Functionalist approaches and translation quality assessment. *Current Issues in Language and Society*, ٢(١), ٦-٣٤.
- Holmes, J. (١٩٨٧). The name and natures of translation studies. *Indian Journal of Applied linguistics*, ١٢(٢), ١٧٢-١٨٥.
- House, J. (١٩٩٧). *A model for translation quality assessment: A model revisited*. Tubingen, Germany: Verlag Gunter Narr.
- House, J. (٢٠٠١). Translation quality assessment: Linguistic description versus social evaluation. *Meta*, ٤٦(٢), ٢٤٣-٢٥٧.
- Khanmohammad, H., & Osanloo, M. (٢٠٠٩). Moving toward objective scoring: A Rubric for translation assessment. *JELS*, ١(١), ١٣١-١٥٣.

- Munday, J. (۲۰۰۸). *Introducing translation studies: Theories and application* (۲nd ed.). London, Enland: Routledge.
- Reiss, K. (۱۹۸۹). Text types, translation types and translation assessment (A. Chesterman, Trans.). In A. Chesterman (Ed.), *Readings in translation theory* (pp. ۱۵-۱۰۵). Helsinki, Finland: Oy Finn Lectura.
- Rezvani, R. (۲۰۱۰). *Modeling test-taking strategies and their relationship to translation test performance: A structural equation modeling (SEM) approach*. (Unpublished PhD thesis), Shiraz University, Shiraz, Iran.
- Stevens, D., & Levi, J. A. (۲۰۰۴). *Introducing to rubrics: An assessment tool to save grading time, convey effective feedback, and promote student learning*. Stylus Pub LIC. From www.catalog.ebay.ca/introduction
- Waddington, C. (۲۰۰۱). Different methods of evaluating student translations: The question of validity. *Meta*, ۴۶(۲), ۳۱۱-۳۲۵.
- Williams, M. (۲۰۰۱). *An argumentation-centred approach to translation quality assessment*. (Unpublished PhD thesis), University of Ottawa, Ottawa, Canada.
- Williams, M. (۲۰۰۹). Translation quality assessment. *Mutatis Muntandis*, ۲(۱), ۳-۲۳.